

KRMAN, Daniel: POSWĚCOWÁNĚ ZA-STAW... 1707. NEUBART, Jan: NOWÝ KALENDÁŘ na rok 1708. Při příležitosti 300. výročí kázne Daniela Krmana prednesenej v Žiline 8. marca 1707. Ed. István Käfer. Ostrihom – Pilišská Čaba : Ústav slavistiky a strednej Európy a Výskumná skupina strednej Európy svätého Vojtecha, 2007. 159 s.

Publikácia, ktorá má charakter reprintu dvoch pôvodných tlačí s doslovom a komentármi maďarského slovakistu Istvána Käfera, pripomína nielen jubilejné dátumy vydania dvoch významných textov slovenskej kultúry a vzdelanosti, ale v doslove sa naznačujú aj nové možnosti vo výskume spoločnej histórie Slovákov a Maďarov v uhorskej vlásti. Kniha vyšla z dielne úzko spolupracujúceho a kooperujúceho Ústavu slavistiky a strednej Európy Katolíckej univerzity v Pilišskej Čabe a Výskumnej skupiny strednej Európy svätého Vojtecha (Ostrihom – Pilišská Čaba), ktorých ideová báza vychádza zo spoločných interetnických kresťanských tradícií a smeruje k hodnotám porozumenia a tolerancie. Tieto hodnoty sa v rozličných podobách objavujú aj v knižných tituloch z troch vydavateľských sérií: Pons Strigoniensis, Studia Fontes a Višegrádske zošity. Z publikácií vychádzajúcich od roku 1998 spomenieme len zbierku esejí Istvána Käfera o slovensko-maďarských literárnych a kultúrnych vzťahoch *Dona nobis pacem*, monografiu Ivána Halásza o budapeštianskych rokoch Daniela Bacháta s názvom *Cirkev, národ, štát*, dvojjazyčný zborník *Alexander Rudnay a jeho doba* a rovnako dvojjazyčnú monografiu Anny Kováčovej *Život a kultúra Slovákov v Budapešti v období dualizmu (1867 – 1918)*. K ďalším knižným titulom zo série „pramenných materiálov“ patrí spoločná pre tlač známaj kázne Daniela Krmana tzv. *Posväcování zástav...* a menej známeho Neubartovho *Kalendára (1707 – 1708)*, ktorý vyšiel v slovakizovanej češtine i maďarčine.

Daniel Krman, evanjelický farár a vzdelanec, bol najvýznamnejšou osobnosťou slovenských kultúrnych a politických dejín na začiat-

ku 18. storočia. Uviedol sa ako kazateľ, historik, jazykovedec, ale aj diplomat a politik. Už v rokoch 1692 – 1698 poburoval ľud proti viedenskému dvoru a rekatolizácii. Bol prenasledovaný, ušiel do Nemecka, ale po návrate sa postavil na stranu protihabsburského vodcu Františka II. Rákocziho, čo dal jasne najavo aj v kázni počas posväcovania kuruckých zástav regimentu Urbana Czeldera v marci 1707 v žilinskom chráme. *Posväcování zástav* je typickým kázňovým textom nábožensko-mravného charakteru, ktorý môže rovnako zaujať historikov kultúry i jazyka, ako aj záujemcov o politické dejiny Uhorska v čase náboženských vojen. Je to síce známy text, ale práve vďaka novému vydaniu vo všeobecne prístupnej podobe možno o ňom premýšľať aj v nových kontextoch a súvislostiach.

Druhý text *Nowý kalendář na rok 1708* od Jana Neubarta ležal vyše sto rokov nedotknutý, neidentifikovaný a nespracovaný v archíve budapeštianskej Széchényiho knižnice. Dnes už vieme, že kniha vznikla v žilinskej tlačiarni, ktorá dlhé roky uchovávala českobratské tradície, ale zároveň sa stala aj „hornouhorským tlačovým centrom“ povstania Františka Rákocziho. Dôkazom sú správy o hrdinských víťazstvách kurucov a údaje z dejín Uhorska. Editor a autor doslovu István Käfer porovnal maďarskú (levočskú vydanie) a českú verziu kalendára a dospel k záveru, že česká verzia je „inovovaná“ a obsahuje aj „vloženú časť“, ktorá je „neznámou prácou Daniela Krmana“. Tieto pasáže možno presne vyčleniť, opísať a pomenovať. Napríklad informáciu z kalendára, že „*Léta Paně 880: Sweropilus Král Vherský, Slowakiův nejprvé k Křestianské Wjeře přiwedl*“, komentuje István Käfer nasledovne: „*Domáce maďarské kalendáre uznávali hunsko-maďarskú/uhorskú kontinuitu, Attilu považovali za maďarského/uhorského kráľa, ale že Svätopluk bol tiež uhorským kráľom, o tom môžeme čítať iba u Krmana*.“ Autor doslovu sa domnieva, že sa Krman týmito zmenami „*snažil udržať rovnováhu, medzi etnickým vedomím a vedomím uhorského patriotizmu (...) v slovanskej (slovenskej) identite ešte neexistoval obraz Uhrov podmaniteľov, hoci sa už objavovalo slovenské*

povedomie“ (s. 154). Doslov však načrtáva aj širšie súvislosti, ktoré sú zviazané s „ohlasom kuruckej tradície“ v slovenskej ústnej i písanej kultúre. István Käfer opäť veľmi jasne a jednoznačne konštatuje, že aj rákocziovské povstanie

nebolo len maďarským povstaním, ale spoločnou historickou udalosťou viacerých etník obývajúcich podunajský priestor.

Erika Sztakovicsová